

REGGELŐ.

Pesten csötörtökön januarius 25^{kén} 1838.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi díja helyben kép-ekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is vált-hatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ELBESZÉLÉS.

A' fekete ember.

(Folytatása.)

„De hát ki apám? — kérdé a' mind inkább bámuló ifjú — él-e még? 's ha él, hol van?“

„Él; tisztségben van, polgártársaitól szeretetetik; de hogy ki és hol legyen, annak titkát csak magamnak tartom; mert magam akarok rajta boszút állani. Ebből láthatod; hogy a' fájdalom nem-csak neked jutott. Ezt veled tudatni, mielőtt elindulnál, szükség volt. Most Isten vezéreljen. Talán előbb találkozunk, mint gyanit-nád. Isten veled!“

„Megyek; most már inkább megyek; fel kell találnom az em-bertelen apát, ha a' föld gyomrába rejtezett is. Te pedig boldogta-lan anyám szelleme, kit én nem ismerék, kinek éltén vásárlám enyimet, lehelj belém erőt; hogy azon emberi érzést levetkezett szörnyet, kit atyámnak kellene neveznem, ha a' sors vele össze-hozna, véres számadásra vonhassam. Isten veled nevelő, második atyám! Vedd hálámat gondosságodért; én olly szegény vagyok, hogy mással mint puszta szóval tettetted megfizetni nem tudom. — És az öregnek kezét szívesen megrázva távozek.“

V.

A' nagy világon e' kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze,
Itt élned hálnod kell.

VÖRÖSMARTY.

Miskolczon vásár volt. A' nép, melly azon pénzsűk időben is csoportosan jelent-meg az illy számosabb gyülekezeten, hogy bá-mulhasson, vagy távulabbi ismerőseinek baját legalább elpanaszolhas-sa, délután lassanként oszlani kezdett.

E' tarka népvegyület különböző irányban ömlött-szét, mint gát-jait kitört folyam; de minden más irányban indulók nagyobb csoportba verék össze magukat, hogy a' pogány 's keresztény rablók ellen, kik az utasokat akkoriban nem ritkán támadák-meg, magukat védelmezhessék.

Egy csapat zsi bongva ereszkedett-le a' görömbölyi hegyesupról, mellyen keresztül most jó, csinált ut vezet czikázva a' hegy oldalán le Harsány felé; történetünk korában azonban csak félig tört gyalog ösvényen haladt a' vándor hegyről-fel hegyről-le az éjszak nyugotnak hanyatló völgybe, mellynek keleti részén kis, hűvös vizű, csermely kigyózik düledezett vizmosta martok közt, nyugotról pedig a' Hejőnek szivárgásaiból alakulnak fekete iszapú tócskák, nyir, cser 's tölgyektől árnyazva.

A' völgynek keletről hegyekkel zárt zugában fekszik az aranyosi korcsma, egy türhető kő-épület. 1568-ki év junius hónapjában itt azonban egy szerény lak állott, a' kellemes lejtésű hegynek aljára búsan könyöklő. Rongyollott mohfedte szalma-tetejének tág nyílásain a' szelek kényelmesen lejtettek-át; messzére kinyuló ormából egy fakó rud feszült-ki, mellyről a' vihar-dulta gyalog fenyőbokor és keresztbe vetett lefüggő két abroncs csárdát gyanittatott. Belől, a' rud végénél egy rozszant kerék volt szüette gerendákra fektetve, mellyről esténként a' kakas kurrogott dictatori hatalommal. A' fogadónak külső falai sárga agyaggal valának betapasztva, 's a' tapasztól fenyegetve állottak-ki az azt összefoglaló polyva szálkák: elől árnyas fák alatt földbe vert karókon durva faragású asztalok 's ló-czák nyultak-el, mellyekbe tömérdek név volt vésvé.

Vándor csapatunk e' korcsma felé ballagott; tagjai szomjukat vízzel vagy borral, mint erszényök engedé, valának a' fogadónak kut vagy pincze-ada nedvével enyhítendők. Elől két vastag nyakú zömök, zsiros hajú palócz jött kurta, zeke alakú, darócz dolmánban, nem éppen hófehér üngben 's gatyában, és hosszú szárú kopott saruban, 's mint látszék, mély beszélgetésben merülve.

„Biz' ugy a' kome — mond az öregebb, egy szürkülő hajú 50 éves kövesdi férjfiú — most az ember soha sem biztos, midőn este lefekszik, valljon reggelre nem zaklatja-e ki lelkét a' kontyos.“

„Bizony baátya gonosz napokat élünk — felelé a' fiatalabb egy novaji pór, — arról magam is szólhatnék; de előbb kérjünk egy korty bort!“ — A' korcsmásos egy szürke, ugy nevezett, vászon korsóban a' bort nem sokára elébek is állítá.

„Mit mond keed kome? hát keednek is lett volna már baja a' Törökökkel?“

„De hát kit kimélnék azok? hallja keed csak — kezdé a' ló-czára letelepedő egyet köhentve 's állat fél kezére gyámitva, miután a' kantának egresléhez hasonló tartalmából egy hatalmas kortyot szippantott volna-be, melly miatt szemei is könybe lábbadtak, — mult hetekben, midőn a' fiastyúk már jól felhaladt, a' rétről haza térve nyugonni dülök. Alig bólintottam azonban egy órányit, a' rikancsot *) morogni hallom. Én azt hittem, valami ástyán férég **) czammogott az udvarba, hogy ludketreczemből dézmát vegyen; mert hisz' maga is tudja keed baátya, hogy mióta marháink elpusztulván ez állat a' mezőn prédát nem kap, házainknál is felkeres. Én egy göresös bunkót ragadtam, hogy a' szemtelen vendégnak ajtót mutassak. Kileépek, 's mit gondol keed, mit láttam?“

„Hát mit mást, mint ástyán férget.“

„Igen ám, ástyán férget, de török köntösben. Midőn a' kontyos, ki csakugyan ludketreczemet pusztítá, észre vette, hogy felé tartok, egyet füttyentett; 's honnan, honnan nem, azonnal más három kontyos termett mellettem. Én, ki árnyékomtól még nem szoktam megijedni, bunkóm hirtelen felkapom hogy őket megtiszteljem: de mig körül néztem, mellyiket sujtsam-le előbb, egyik ollyat kollintott tarkómra, hogy kobakomnak ***) minden foga azonnal ujnaira szaladt fejembe, 's én eszméletlenül rogytam-le. Palkó fiam azonban, ki jajdulásomat meghallá, kitekintett megnézni, mi bajom. Engem a' földön, 's a' négy kontyost mellettem látva hirtelen lármát üt; szomszédaink a' lármára összefutnak, a' zaj nagyobb lesz, a' kontyosok megijednek, 's elfutnak; különben már talán Ábrahám kebleében pihennék: mert, mint Palkó mondja, az egyik Török fejemet készült már leszelni.“

Ez alatt többen gyültek a' beszélő körül, szó szót adott, 's ki egyet ki mást tudott mondani. Végre egy barna, jól hizlalt képű ostorosi siheder szállalt-meg fontos képpel.

„Tudják-e keedtek — mondá — hogy az egi vár kapitánja a' fekete embert tegnap előtt nyársba vonatta?“

„„De hát miért?“ — kérdé az egész csapat, hosszú bámuló képpel.

„Mert a' Törökökkel czimborált, 's egy süveg aranyért őket titkon a' várba akarta vezetni.“

A' karóba vonatás csakugyan való volt; azonban nem Kárácsonnal, hanem egy magas, természetspanyol zsoldossal. De mivel Kárácson éppen akkor tájban hagyá-el a' várat, a' köznép, melly nem tudá,

*) Kutya.

**) Farkas.

***) Fésű.

hova lett, azt hitte, hogy ő vonatott nyársba; mert a' kivégeztetett is feketén volt öltözve.

„De már az szörnyűség — zugá egész gyülekezet — ki hitte volna azon derék emberről, hogy illy gonosz lélek lakozzék benne.

„Hja! a' pénz minden roszra vezeti az embert. Ő kelme, mint hallám szerebnes volt a' kapitán leányába, 's mivel ez tőle leánya kezét megtagadta, boszúból a' Törökökkel kezdett czimborálni.“

„Hazugság! — kiáltá hátuk megett egy erős férjfias hang — gyalázatos rágalom. A' fekete ember él, 's a' Törököknek, mint eddig is, engesztelhetlen ellene.“

Az asztal körül álló 's ülő csapat bámulva nézett vissza, hogy meglássa, ki azon hatalmas beszélő.

Ez egy magas, fekete köpenybe burkolt ifjú volt, kinek homlokán terhes búfellegek borongtak. Köpenyének bő redői nem fedheték-el izmos, erőteljes tagjainak idomosságát, 's egy hatalmas kardnak alsó csillánló részét. Már korábban érkezett, 's mély gondolatokba merülve egyik asztalhoz ült; azonban midőn a' fekete embernek nevét hallá emliteni, figyelni kezdett, 's a' rágalom-hirt hallván, melly nevére mocskot vont, felállt, 's a' gyalázatos rágalom feletti boszúját a' fennebbi szókban nyilvánítá.

Az olvasók alkalmasint magyarázás nélkül is Kárácsonra fognak a' beszélőben ismerni; ki a' várból távozása után czél 's ut nélkül bolyongván, most véletlenül vetődött ide.

„Gyalázatos rágalom, csalfa koholmány, azt mondom még egyszer — folytatá szavait — Kárácson él 's előttetek áll!“

„A' fekete ember!“ — kiáltá elszörnyedve a' gyülekezet.

„Igen, a' fekete ember! ki szégyenli, hogy pulya lelkű honfiai a' török jármot olly türelemmel szenvedik; ki szégyenli, hogy a' Magyar a' pogány ebnek rabja, adózója; ki szégyenli, hogy az elkorcsosult Magyar gyáván nézi nejei 's leányai erényeinek megfertőztetését; ki szégyenli olly nép tagjának lenni, melly nem csak országát, személyes birtokát, életét engedte pogány harácsává lenni, hanem még azon arasznyi földet is, hol holta után nyugodni kellene! — Mondjátok! hova mentek e' földről kiszorítva! mellyik ország ad azon föld elkorcsosult fíjainak, mellynek fényét egykor irigy szemekkel nézte, menedékhelyet? mellyik föld fogadja-fel az olly gyáva ivadékot, ki a' legdrágábbat, polgári szabadságát nem tudta megvédeni? — Bizonynyal egyik sem! — Mért izzad, fárad napnál korábban kelve a' kézmives; mért szenved a' földmivelő a' nap, eső, vihar, hőség, hideg 's minden elemnek dühét; mért veszélyezteté életét a' kereskedő kétés habok, veszélyes örvények között? — Hogy nyugalmas életet szerezhessenek; nyugalmas élet pedig csak

a' polgári szabadság arany szárnya alatt szerezhető! Ha tehát van nép, melly e' szabadságot kevesebbre becsüli, mint a' kéz- 's földmives és kereskedő, illő, hogy a' földről eltörültsék!

Az ifjúnak szavai erősek 's megrendítőek voltak, mint fegyverhang; velősek miként az épen tenyésző királyi tölgy.

A' gyülekezet némán, szavainak igazságát mélyen érezve hallgatta a' beszélőt, 's keblökben különböző fellengős gondolatok villantak-meg.

Kárácson látván, hogy szavai a' gyülekezetre mélyen hatnak, félbe szakasztott beszédét újabb lelkesedéssel kezdé.

„De nem, azt nem hiszem, hinni nem akarom, hogy azon Árpádnak maradékai, ki vérel, fegyverrel szerzett magának hont, illy gyáván tespedjenek el: 's ha néha a' nagyobb erőnek engedni kénytelenek, ha néha kötelességükről megfélemedkezve, restségük miatt a' hazát ellenség által pusztítani engedik is; de azt egészen idegen, pogány járom alá jutni nem engedhetik. Vagy olly tehetlenek lettünk már, hogy az éltünk, javunkra törő ellen még karunkat sem bírjuk felelmeni? annyira kialudt belőlünk minden életszikra, hogy báránként engedjük magunkat vágópadra vonszoltatni? olly félenkké váltunk-e, hogy nejeink 's hölgyeink erényeinek rablásaért még csak szavunkat sem merjük fölemelni? Magyarok! honfiam! hát az a' nép, melly Hunyadi 's Mátyás csatáin villám kard volt, ennyire süllyedhetett volna? Nem, nem, az lehetlen! Ha e' nép legszebb legdrágább kincseért, szabadságaért, fog fegyvert, a' pogány hatalomnak buknia kell! 's hogy bukni fog, jós lelkem világosan látja. Fogjunk te bát fegyvert, támadjuk-meg a' haza bitorlóit, én vezérek leszek; vagy legyen bár ki, 's meglássátok, az Isten fegyvereinket meg fogja áldani!“

„Ugy van, meg fogja áldani! — riadá egész gyülekezet kitörő lelkesedéssel — vezess te a' csatára, légy te a' vezérünk- és százanként fogunk zászlód alá gyűlni!“

És ugy lön, mint mondák! a' hír némelly haza-térők által sebesen terjedt-el, és a' népet csoportosan tódítá Kárácsonhoz, kit rendkívüli ereje miatt bámult; jámbor ajtatossága, szilárd erénysege, buzgó vallásossága miatt imádott, 's második Josua-nak, új Maccabäusnak, 's Istentől küldetett oltalmazónak tekintett.

Kárácson tervét, melly csak abban állott, hogy a' rajoskodó néppel valami nagyot jeleset vivhasson-ki, magát Zsófia kezére a' világ előtt is érdemessé tehesse (mellyet ő azonban olly jól tudott az ajtatosság álorczája alá rejteni, hogy más, mint ki lelkének legtitkosb rejtekébe látott, arra még távulról sem tudott volna gondolni) még egy más körülmény is segíté. Ezen időben t. i. némelly

jóslatok terjedtek-el a' nép között a' török hatalom megbukásáról, melly azt hirdeté, hogy az Isten e' végre egy emberét fogja küldeni. E' szállongó hir még mind inkább csödité a' népet a' fekete ember zászlója alá; mert az ég bajnokának csak őt tarták, a' ritka erővel áldottat, a' Törökökkel történt tusákban többször győzelmet.

Illy kedvező körülmények közt serege, mellynek gyűlhelyül az alföldet rendelé, csak hamar félelmissé nevedék, mint a' kezdetben kis folyam, melly azonban több patakknak bele ömlése által csak hamar nagygyá 's hatalmassá nevededik.

(Folytatása következik.)

KÜLÖNFÉLE.

Furcsaságok szemléje.

rendezi Pipiske.

Motto: „Frohsinn mein Ziel!“

JOH. STRAUSS.

7.) Valami a' legujabb szini világból. — A' Theater-Zeitung következő érdekes furcsaságot beszél. — Elszler Fannynak, a' kedves cachucha-tánczosnénak, Parisban, az alatt, mig „az elváltozott macska“ szerepében működnek a' színpadon, lakát erőszakosan betörték. — A' rablók igen szemtelenek voltak; egyik közülök még az éppen haza érkezett művészné szeme előtt is vitt-ki holmit szobáiból. — Ez reá kiált, lármát üt; de mind hijában; a' gonosz megszabadul. — A' legnagyobb ijedtséggel lép lakába, 's pusztán lel mindent; — pénz, ékszer, ruha és ágynemük, butor, minden, minden oda van! — Ridegen és pusztán állott egész lak. — Végre véletlenül a' kandallóra tekint, 's hah! egy czédulát pillant-meg rajta. — Olvas: „A' szeretetre méltó Fanny lakása ezentúl X. utzában Y. szám alatt lesz.“ — Most fölsikolta örömeben, és eszébe juta, hogy néhány nap előtt bizonyos szállást hozott a' dalház igazgatója előtt szóba, mellyet akart, de drágasága végett ki nem bérelhetett. — 'S csakugyan az igazgató ur volt olly galant, kinek nem kerülé-ki figyelmét a' szép művészné kívánata, 's ki, mig őt a' színházban bámulák, minden butorát a' titkon fölfogadott szállásra áthurcoltatá. — Másnap X. utzában udvarlának Elszler Fanny kisasszonynak.

8.) Furcsa könyv-czim. — Straubing, egy bécsi könyvárus, mi-nap illy furcsa czimű szakácskönyvet jelentett:

Az elegans bécsi szakácsné

vagy is:

A' mesterség, mint kellessék 12 izletes étellel jól lakni,

vagy is:

miként esznek jól Bécsben,

vagy is:

mit látnak a' Bécsiek mindenek fölött legörömostebb asztaluçon,

vagy is:

egy délebéd a' Praterben,

vagy is:

egy estebéd a' Sperlben.

9.) Hol nem terem a' tokai bor! Egy londoni hirlap ezt írja: „Metternich herczeg birtokán, szent János hegyén (Johannisberg, a' Rajna mellett) a' legjobb tokai bor terem.“

10.) Hígyje, ki akarja! Bizonyos dr. Meyer (a' Gesellschafter szerint) egy hegyet fedezett-föl a' Duna partján, melly évenként 60—80 lépésnyire halad előre helyéből. — Mindenütt előrehaladás tehát az egész világon!

11.) E' napokban Pesten egy hajfodorító láthatlan parókákat (unfióttbare Seuren) hirdetett.

14.) Furcsa fogadtatás. — Burmann (mh. Berlinben 1805.) egyike volt a' legritkább költői elméknek. Claudius igen ohajtván ismeretségét, egykor meglátogató őt. — Nevezi magát; — 's Burmann, örömeiben földre rogyik, és — a' szoba közepén álló asztal közül kezde hengeregni. Claudius legnagyobb zavarban e' fogadtatáson, mit tud a' egyebet csinálni? — követé őt. — 'S így miután mindketten vitézül kihengeregtek volna magukat, egyszerre talpra ugrottak, 's az örömeik minden kifejezésével borultak egymásnak nyakába.

Az örült nő. — Ez előtt néhány héttel megismerkedém E-ken egy érdemes uri háznak családjával, melly átalján ugyan, de leginkább a' nő legjelesebb erényekkel birt. Ez utóbbi bájló szépségen kívül nemcsak kellemes, nyájas, barátságos, ajtatos, jámbor, szelid, okos, szemérmes, hanem egyszeremind hü nő, jó anya, és szorgalmas házi asszony volt; szóval benne minden, mi az erényes és valódi nőt diszesíti, mintegy tükörben vala feltalálható. Mindenki iparkodék társasága körébe jutni, és az ebben részesülhetést szerencsének tartá. Ismeretségem után néhány nap mulva a' természet törvényei, hon javának forrásai, művészet felől legtisztább nézeteket fejte-ki: de rögtön megváltozék elméjének állapotja. Most mindent, mi körulte volt, ismert; de nem magát; semmit sem tudván maga felől, zavaros szavai 's fenyegetései elárulták elmeháborodását. Tettei csak rontásra, megsemmisítésre céloztak; mindenki iránt ellenséges indulattal 's bösz haraggal viselteték, kiket előbb kedvelt és szeretett. Látni őt, ki eddig képmássa volt a' szelidség 's erénynek, ki soha egy rossz szót sem bocsájta-ki ajkairól, valóban a' leghatóbb és szomorítóbb jeleneteknek egyike. Hajdani szelidsége vadságba, szemérmessége szemtelenségbe, alázatossága felfuvalkodásba fajult; most csak szitkokat, gyalázást, rágalmazást, és sértő szavakat mondott egyre, nem tekinté többé nemét, rangját, emberiséget; fenyegeté atyját, üté férjét; még egyetlen csecsemőjét is megfojtá. Erre az örülségnek tiszta közideje következék, melly közben a' legmélyebb érzéketlenségbe esék; lelkének működő tehetségei megszüntek, 's végre halál vete véget életének. SÜTKÉY EMANUEL.

Keleti tisztelkedés. — Ha egy alsóbb osztályú Görög vagy Török egyik fellebbvalójának teremébe lép, földig meghajtja magát, és tiszteletének jeleül a' kerevetnek rojtját csókolja-meg.

Mahomed-Ali polgárosodása. Alexandriai hírek szerint Mahomed-Alinak egyszerre azon gondolat támadt agyában, hogy haremjét — kivévén azokat, kik anyák — elbocsássa. Mindenik személy gazdag mátkatálat nyerend, ha férjet kap. — Ezek, ugy hisszük, fognak találkozni; ámbár 300-at meghalad az elbocsátandó nők száma.

Rettenthetlenség. — A' bátorságnak és rettenthetlenségnek legele-
venebb példáját Constantina ostrománál bizonyos Ali Sad nevű Beduin adá. —
A' francziák taraczkából egy bomba a' bástyára esett. De mielőtt szétpattan-
hatott volna, a' Beduin felragadja azt, 's a' romnyilás felé tolongó Francziák
közé veti. Alig hullott földre, elpattant, 's tizenhat embert megölt, negyvenet
veszélyesen megsebesített, 's egy darabja magának a' Beduinnak bal karát is
elszakasztá. De ez nyugottan állott; művét villogó szemekkel nézte, ka-
czagott, ujjongatott 's bösz tüzzel rohant az ostromlók közé, kik csak kemény
tusa után ejthették-le a' dühöngőt.

Mulattató. — **Könyzapor.** Kotzebuenak „embergyűlölés és megbá-
nás“ című színjátéka adatván egy megyei színházban, az utósó búcsú-jelenés
alkalmával egyik néző a' földszinti helyen esernyőjét kifeszíté; minek midőn
okáról kérdetnék, egész hidegvérűséggel felelé: „óvakodás, semmi egyéb, nehogy
a' páholyokból hulló könyzapor átáztasson.“

EMLÉKMONDÁS.

É s z.

Bús aggodalommal vágysz szerencsés lenni,
'S panaszlod, hogy nem tudsz valamire menni,
Ne panaszkodj, előbb utóbb észre veszed —
Kedvez az alkalom; ha csak leszen eszed,
Hogy hasznodra fogod tudni fordítani;
Ész nélkül a' sorsot nincs mód jobbitani.

KIS JÁNOS után K. H. K. J.

Barátság. — Soha ott igaz tiszta barátság nem gyökerezhetik, hol
egyik a' másikat azzal, mivel a' természet hozzája kegyesebb volt, vagy
mivel a' vak sors bővebben megáldotta, nem segíti.

Gr. TELEKI FERENCZ.

Életünk nem egyéb álomnál; testünk por; eszünk hiúság; itéletünk
tudatlanság és csalás; nagy nevünk és hirünk csupa képzelet, melly csak
hamar elenyészik; itt létünk rövid zarándokság; sirunk nem messze születés-
süinktől; végünk éppen olyan ismeretlen előttünk, mint ama hon, mellybe
utazunk.

Gr. OXENSTIRN után S. KAROLINA.

A' jó hazafi, mint nap, érdemeinek jötevő fényét szórja a' körülte
levőkre; a' homályosoknak világot ad a' nélkül, hogy magáéból vesztené.

NAGY GYÖRGY után Csongor. N. Enyedről.

Számrejtvény.

(Zahlenräthsel.)

Végem az idén jött létre,	Nincsen olyan emberélet
Noha kétszer négy éves;	Melly tudná kezdetemet;
Egészem több egy ezernél,	Bár egyenként számits öszve
'S csak élő benne részes.	Csak husznak mondsz engemet.

S. Karolina.

Előbbi rejtvény: idő.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utza 612.